

Podrijetlo romanskih posuđenica iz vojne terminologije u boljunskim govorima

Sandra Tamaro

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
stamaro@unipu.hr

UDK: 811.163.42'282.2'373.6(497.5 Boljun):811.13
izvorni znanstveni rad
<https://doi.org/10.17234/9789531758819.42>

U radu se razmatra neposredna i daleka etimologija romanizama iz vojne terminologije u sjevernočakavskom idiomu Boljunštine u Istri. Korpus sačinjavaju leme koje su ekscerpirane iz rukopisnoga *Rječnika boljunskih govora* iz '60-ih godina XX. st. (objavljenoga 2015. u izdanju Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli) te su 2003. i 2004. godine provjerene terenskim istraživanjem kako bi se uvidjelo jesu li i dalje u uporabi. Autorica ih dovodi u vezu s (istro)mletačkim dijalektom i s talijanskim jezikom kao mogućim jezicima davateljima, a etimološkom analizom i s njihovim latinskim, germanskim ili grčkim podrijetlom. Navode se rječničke potvrde istih u ostalim čakavskim govorima Istre, Kvarnera i Dalmacije.

Ključne riječi: romanizmi, etimologija, boljunski čakavski govori, istro-mletački dijalekt

1. Uvod

Romanska leksička komponenta unutar čakavskih govora Istre, Kvarnera, Dalmacije i otoka dosta je dobro obrađena i različiti su hrvatski romanisti doprinijeli iz svog kuta promatranja i analize građe¹. Ovaj rad ima za cilj analizirati s aspekta etimologije riječi koje pripadaju vojnoj terminologiji u boljunskim ekavskočakavskim ili sjevernočakavskim govorima i na taj način rasvijetliti motiviranost lema te istaknuti njihovo neposredno i daleko podrijetlo. Radi se o dijalektalnoj građi Boljunštine u sjeveroistočnoj Istri o kojoj smo već višestruko pisali², no ovaj se puta želimo posvetiti domeni

¹ Navodimo samo neke koje smatramo relevantnima i čiji radovi pokrivaju razne semantičke domene i čakavske areale: Skok (1971-1974), Muljačić (1983, 1997-98, 2000, 2003), Jernej (1956, 1979), Filipi (1994, 1997), Vinja (1985, 1985a, 1986, 1986a, 1987, 1989, 1994, 1998-2004), Ljubičić (2002, 2003, 2010a, 2010b), Malinar (2002-2003), Gačić (1979, 2003, 2007), Sočanac (2001, 2004), Vuletić (2007, 2010, 2011), Tamaro (2009, 2010, 2013, 2015), Šimunković (2009), Spicijarić (2009), Škevin (2011, 2012, 2015, 2016), Marković (2013), Marasović-Alujević (1984) i drugi naravno.

² Vidi Tamaro (2009, 2010, 2013, 2015).

koja nije toliko istražena, a uključuje lekseme koji se tiču vojske te podrazumijevaju vojne činove i funkcije, vojna odjeljenja, razne vrste oružja te riječi iz domene ratovanja i obrane kao i one koje se referiraju na zdjele za prijenos hrane kod vojnika. Građa je ekscerpirana iz rukopisne ostavštine Ivana Francetića (1884.-1973.) i njegova *Rječnika boljunskih govora* iz prve polovice XX. st., na čijem smo uređivanju i digitaliziranju radili te ga objavili 2015. godine, a 2003. i 2004. godine obavili smo terensko istraživanje na Boljunštini kako bi provjerili jesu li zapisani romanizmi i dalje u uporabi. Dobiveni rezultati uvršteni su u tekstu koji slijedi, a usporedbe radi, uvrštene su i dijalektalne potvrde za ostale čakavske govore Istre (PI; RLC; MFR; ČDO; RROG)³, Kvarnera i Dalmacije (RČGR; RRG; CB; GG; BBT; RGK; RGS; RVS; SR; LVJ), kako bi se otkrilo jesu li obrađeni romanizmi izolirani ili su u uporabi na širem čakavskom arealu.

2. Etimološka obradba romanizama iz vojne terminologije

Etimološkom obradbom romanizama iz vojne terminologije u boljunskome idiomu htjeli smo utvrditi jesu li leksičke posuđenice za vojne činove i funkcije, za vojna odjeljenja, za razne vrste oružja te za opće termine ratovanja i obrane preuzete iz istromletačkoga, istarske varijante mletačkoga dijalekta koji se dugi niz stoljeća govorio u Istri i svojevrsnog prošlog istarskog *koinéa* ili zajedničkoga jezika, kako ga naziva Filipi (1988-1989: 160-161), ili su pak, obzirom na specificum tematike vojne terminologije, te riječi bile preuzete iz talijanskoga jezika. Za utvrđivanje neposredne etimologije (*etymologia proxima*: Muljačić 2003), tražili smo leksičke potvrde koje dokazuju istost oblika (u jeziku davatelju: u našem slučaju istromletačkom, venecijanskom ili talijanskome i jeziku primatelju: boljunskom) služeći se dijalektalnim rječnicima za venecijanski (DDV), istromletački (VG) te za talijanski jezik (ZING). Za utvrđivanje daleke etimologije (*etymologia remota*: Muljačić 2003), služili smo se vodećim etimološkim rječnicima hrvatskoga (ERHSJ, HER, JE) i talijanskoga jezika (DELI) te smo smo potvrdili etimon vulgarnog latinskog u Meyer-Lübkeovom REW-u.

2.1. Vojni činovi i funkcije

2.1.1. Romanizam koji se duboko ukorijenio u istarske čakavske govore i kojega Skok kvalificira kao internacionalni talijanizam (ERHSJ III/304) je lema **soldât**, *m.* za vojnika. Radi se o posuđenici iz talijanskoga *soldato* "1. anticamente chi esercitava il mestiere delle armi al soldo di qlcu.; 2.

³ Objašnjenja svih rječničkih kratica nalaze se na kraju članka, poslije bibliografije.

militare" (ZING 1724), mlet. *soldà/ soldado*, pl. –adi, m. (VG 1048; DDV 671). To je particip perfekt od gl. *soldare* "assoldare, ingaggiare i soldati a pagamento" (ZING 1724), izvedenica od *soldo* "novac" iz lat. *soldus* (REW 8069; DELI 136; 1552). Vidimo da je vojnik dobio ime po novcu jer je na početku to bio plaćenik. Čakavske potvrde romanizma *soldât* nalazimo u roverskim govorima (RROG 250), u Orbanicima (ČDO 549), *söldot* u Kukljici (RGK 273), *söldat* u Rivnju (RRG 274), u Senju (SR 136), u Salima (RGS 331) i u Splitu (RVS 858), *söldât* u grobničkome govoru (GG 600) i u Rukavcu (RČGR 258), *söldât* u Crikvenici (CB 94).

2.1.2. Poprilično rasprostranjen istarski romanizam **militâr**, m. "vojnik" Boljunci su posudili iz mlet. *militar* (VG 629), tal. *militare* "chiunque presti servizio militare", m. (ZING 1105), lema koja je nastala od poimeničenja homonimijskog pridjeva, učena riječ iz lat. pridjeva *militare(m)*, od *miles*, *militis* "Soldat" (REW 5568; DELI 980; ERHSJ II/424). Pridjev **militârski** "vojnički" tvoren je *in loco* pomoću hrvatskoga pridjevskoga nastavka –ski od romanizma *militâr*, ali na terenu nije potvrđen već su nam ispitanici dali sinonimni oblik *soldâčki*. Lema *militâr* zabilježena je u Rukavcu (RČGR 159), *militâr* u bejskome govoru (BBT 225) i u roverskim govorima (RROG 158), *militâr* u Funtani (MFR 49), a pridjev *militârski* u bejskome govoru (BBT 225) i *militârski* u Splitu (RVS 557).

2.1.3. Funkcija i čin kaprala, vodnika ili desetnika u boljunskim govorima označena je lemom **kapurâl**, m. Posuđenica je to iz mlet. *caporal* (DDV 135; VG 168), tal. *caporale* "primo graduato della gerarchia militare, comandante una squadra" (ZING 303), iz srednjovjekovnog latinskog *caporale(m)*, od *capora*, stari plural od *capo* (ZING 303; DELI 292; ERHSJ II/45), od lat. *caput*, –ite (REW 1668). Pronalazimo *kapurâl* u bejskome govoru (BBT 158), u splitskome govoru *kapurâl* "jedan od nižih činova u vojsci, desetar" (RVS 445) te metatezirani oblik *kapulâr* "desetnik u jugoslaven-skoj vojsci" u Kukljici (RGK 112).

2.1.4. Za pojam narednika u vojsci u boljunscome idiomu postojao je u prošlosti romanizam **sržîent**, m. koji nismo potvrdili terenskim ispitivanjem. Riječ je o posuđenici iz mletačkoga *sargente* (DDV 601; VG 934), tal. *sergente* "grado relativo al primo gradino della gerarchia dei sottoufficiali, cui corrisponde il comando di una squadra o unità equivalente" (ZING 1675), posuđenica iz starofrancuskoga *sergent* "sluga" (XI st., a kasnije u XVI st. poprima značenje vojnika u pješadiji) (DELI 1506). Riječ potječe iz latinskoga *servîens*, –ente (REW 7873), part. prez. od gl. *servîre* "služiti" (REW 7874; DELI 1506). Malobrojne su potvrde leksema: U Splitu je zabilježen nadimak *Srzentîn* "poručnik" (RVS 864), u grobničkom govoru *šerežân* "vojnik" *zastarjelo* (GG 627) te u Rukavcu *srzênt* "narednik" (RČGR 262).

2.1.5. Još jedna vojnička titula i funkcija ima romansko podrijetlo u boljunskim govorima, a to je lema **šòtoufičijāl**, *m.* za podoficira ili narednika. Riječ je preuzeta iz tal. *sottoufficiale* "nella gerarchia militare, grado intermedio tra i graduati di truppa e gli ufficiali, comprendente sergente, sergente maggiore e maresciallo" (ZING 1746), složenica od *sott-* i *ufficiale* kao kalk na francuski *sous-officier*. Etimologija leži u kasnolat. *officiālis* (REW 6044; DELI 1758). Talijanizmu nismo pronašli nijednu rječničku potvrdu u čakavskim repertoarima kojima raspolažemo, a na terenu je potvrđena kod starijih govornika koji se sjećaju da se nekad tako govorilo.

2.1.6. Za dezertora ili vojnoga bjeGUNCA Boljunci imaju romanizam **dižertōr**, *m.* koji su, sudeći prema sufiksu *-or*, preuzeli iz talijanskoga *disertore* "militare che abbandona il reparto d'appartenenza...", učena riječ iz klasičnoga latinskoga *desertōre(m)*, od participa prošlog glagola *desērare(pūgnam)* "napustiti borbu/bitku" (ZING 560; DELI 475; ERHSJ I/399). Lema je potvrđena jedino u Pićnu kao *dižertōr* (PI 25).

2.1.7. Za osobe koje su imale vojni čin postojao je u boljunskim govorima izraz **graduŕn**, *adj.* koji nismo potvrdili na terenu. Posuđenica je to iz mlet. *graduato*, citirat ćemo Boerija koji navodi sljedeće: "vocabolo che era in uso tra i militari del cessato Governo Veneto: voleva dire *Ufiziale superiore*, ed intendevasi il Maggiore, il Tenente Colonnello ed il Colonnello, i quali trovansi nel grado di mezzo tra lo stato generale e il subalterno" (DDV 313; VG 313), tal. *graduato* "militare di truppa con grado da appuntato a caporal maggiore" (ZING 808). Riječ je o participu prošlom od gl. *graduār/graduare* "udijeliti vojni čin", izvedenica od mlet./tal. *grado* "stupanj, čin" i potječe iz lat. *grādus* "stepen" (REW 3831; DELI 682; ERHSJ I/602), čiji nastavak nalazimo u boljunskome romanizmu **grât**, *m.* u značenju "stupanj; čin". Potvrde leksema *grât* pronalazimo u Senju (SR 36), u Labinu (RLC 97), u roverskim govorima (RROG 85), u Splitu (RVS 311) i u Rivnju (RRG 102), dok pridjev nije zabilježen u čakavskim rječnicima kojima raspolažemo.

2.1.8. Nekad se "redarstveni stražar, milicajac" nazivao **gvârdija**, *m.* U boljunskome idiomu je to posuđenica iz mlet. *guardia* (DDV 320; VG 463), tal. *guardia*, a krajnje podrijetlo vuče iz gotičkoga *wardja* (DELI 700; ZING 823), od germanskoga/franačkoga glagola **wardon* "beobachten" (REW 9502; ERHSJ I/641). Romanizam je potvrđen na Boljunštini, ali i u Kukljici *gvârdia* (RGK 84), u Labinu *gvârdija* (RLC 100), u Senju (SR 38), u Crikvenici (CB 40) i u Rukavcu *gvârdija* "straža" (RČGR 87), u Splitu (RVS 323) i u Salima *gvârdija* (RGS 104), u Pićnu *gvòrdija* (PI 39).

2.1.9. Za pojam čuvara Boljunci su zadržali romansku riječ **gvardijŕn**, *m.* Radi se o posuđenici iz mlet. *guardian* (DDV 320; VG 463), tal. *guar-*

diano iz srednjovjekovnog latinskog *gardianus* (po modelu *scriba – scribanus*) (ERHSJ I/642), koja potječe iz gotskoga *wardjan*, a to je akuzativni oblik od *wardja* (ZING 824), od germanskoga/franačkoga glagola **wardon* “beobachten” (REW 9502; DELI 700). Potvrde nalazimo u Labinu *gvardjôn* (RLC 100), u Splitu (RVS 323) i u Rukavcu *gvardijân* “stražar” (RČGR 87).

2.1.10. U boljunskim govorima riječ **mòc**, *m.* više nije u uporabi, a u prošlosti (prema Francetićevim zapisima) je imala značenje “mornarski vojni pitomac”. Posuđenica je to iz mlet. *mozzo* “giovane garzone che fa il noviziato di marinaio” (DDV 431; VG 565), tal. *mozzo*² “1. ragazzo dai 7 ai 15 anni arruolato un tempo a bordo dei velieri; marinaio dell’attuale marina mercantile che non ha superato i 18 anni di età e ha meno di due anni di navigazione” (ZING 1145). U talijanskome je to posuđenica iz španjolskoga *mozo* “mladi pomoćnik, sluga” (DELI 1041), moguće iz lat. pridjeva *mūsteus* “nalik moštu, mlad” (REW 5779; ZING 1145; ERHSJ II/446). Potvrde ovoga romanizma pronašli smo samo u dvama rječnicima: u Rukavcu *mòc* “mali od broda” (RČGR 161) te u labinskome govoru *mōco* “najmlađi mornar na brodu; nekad obično mladić od petnaestak godina. Obavljao je poslove na jedrenjacima, a bio je ujedno i pomoćnik u kuhinji” (RLC 159).

2.1.11. Boljunci su zadržali u svom govoru romanizam **špija**, *f.* za uhođu. Riječ je o posuđenici iz mlet. *spia* (DDV 689; VG 1070), tal. *spia* “chi riferisce di nascosto cose per cui altri possono subire punizioni, danni e sim.” (ZING 1762). Podrijetlo leme nalazimo u gotičkom obliku **spaiha* (DELI 1585-1586), odnosno kod Wartburga nalazimo gotički *speha* (REW 8135), kod Skoka *speho* (ERHSJ III/311), te Skok dodaje da je taj talijanzam postao internacionalna i balkanska riječ (ERHSJ III/311). Isto tako riječ **špijūn** “uhoda” preuzeta je najvjerojatnije iz mlet. *spion* (DDV 691; VG 1070), tal. *spione*, kao pogrdni naziv i izvedenica od *spia*. Čakavske potvrde leksema *špija*/*špijūn* nalazimo u Rukavcu (RČGR 281), u Splitu (RVS 925-926), u Kukljici (RGK 297), u bejskome govoru (BBT 465) i u roverskim govorima (RROG 274), u labinskome govoru *špija* / *špijôn* “uhoda, doušnik” (RLC 272) te u Pićnu *špija* (PI 112).

2.1.12. Lema **montûra**, *f.* za vojničku uniformu u boljunskim je govorima preuzeta iz mlet. *montura*, *f.* (VG 647; DDV 425), tal. *montura* “divisa, uniforme” (ZING 1135), francuzizam od fr. imenice *monture*, od gl. *monter* “namjestiti” (ZING 1135) iz lat. **mōntāre* > it. *montura* “Ausrüstung der Soldaten” (REW 5668). Lema je potvrđena na Boljunštini, ali i u Crikvenici (CB 64) i u Senju *mondûra* “odijelo, odjeća, oprava” (SR 76), u Labinu *montûra* (RLC 160), u Salima (RGS 189) i u bejskome govoru *montûra* (BBT 230), u grobničkom govoru *mondûra* / *montûra* (GG 376).

2.2. Vojna odjeljenja

2.2.1. Francetić je u svome rukopisu zabilježio lemu **soldačija**, *f.* u značenju "vojništvo, vojna služba" koju smo potvrdili na terenu kod starijih ispitanika. Boljunci su riječ kreirali *in loco* pomoću hrvatskoga sufiksa *-ija* na pridjev *soldâčki* (ERHSJ III/304), a za etimologiju vidi **2.1.1.** Usp. u mlet. *soldaria* (DDV 671), te u tal. *soldateria* (ZING 1724). Leksem se sačuvao u nekoliko čakavskih govora: *soldačija* u Senju (SR 136), u Rukavcu (RČGR 258), u Crikvenici (CB 94), u grobničkome govoru (GG 600), u Splitu (RVS 858), *soldafija* u Kukljici (RGK 273) i u bejskome govoru (BBT 427).

2.2.2. Za vojni pojam vojne divizije ili odjeljka postoji u boljunskim govorima imenica **divizijon**, *m.* Primjećujemo gramatičku promjenu roda *f.* → *m.* u odnosu na talijanski model *divisione*, *f.* "7. (mil.) grande unità tattica dell'esercito composta da più brigate" (ZING 580); mlet. *divifion*, *f.*, ali se u mlet. repertoarima ne navodi to značenje (VG 323). Radi se zapravo o francuzizmu koji je u specijaliziranom vojnom značenju ušao u tal. jezik krajem XVIII st., a krajnje podrijetlo vuče u lat. *divisiōne(m)*, izvedenica od *divisus* "podijeljen" (DELI 486; ERHSJ I/410). U tom obliku nije potvrđen ni na Boljunštini ni u čakavskim rječnicima, osim u Pićnu kao *divižija* (PI 24).

2.2.3. U istom semantičkom polju nalazimo lemu **fānterija**, *f.* za pješadiju i pješastvo. Posuđenica je to iz tal. *fanteria* "l' insieme delle truppe che combattono a piedi", izvedenica od *fante* (2) "soldato di fanteria" (ZING 680), a podrijetlo vuče iz gotičkog *fanthja* "soldato a piedi" (ZING 680), dok Cortelazzo i Zolli uopće ne navode to rješenje već izvode riječ iz homonimnog *fante* "dječak; kasnije sluga" < *infante(m)* te navode sljedeće objašnjenje "*comunemente vuol dire soldato a piede, perché ne' tempi dell'Impero basso, che la milizia cominciò a riputarsi più per la cavalleria che per la soldatesca a piede, il pedone si venne a stimare come ministro e servitore del cavaliere, e perciò fu detto fante*" (1970 *Note al Malmantile* u DELI 560). Zapravo latinski etimon potječe iz gotičkog **fanthja* (ERHSJ I/505). Za pješaka te jedinice Francetić je u svom rukopisu napisao lemu **fānterist**, *m.*, koju nismo potvrdili na terenu, a ne bilježe je ni talijanski ni mletački izvori (samo *fante*), pa je moguće da je stvorena *in loco* od *fanterija* pomoću sufiksa *-ist* u dijalektalnoj čakavskoj varijanti. Čakavske potvrde leksema nalazimo samo u nekoliko rječnika: *fānterija* u bejskome govoru (BBT 102) i u Splitu (RVS 263), *fantarija* u viškom govoru (LVJ 103), *fānterist* u Splitu (RVS 263).

2.2.4. Za pojam ratne mornarice postoji u čakavskim govorima diljem Istre, pa tako i u boljunskome idiomu romanizam **marina**, *f.* Riječ je o posuđenici od mlet. sintagme *marina (militar)* "complesso delle navi e di

quanto concerne la navigazione" (VG 594), tal. *marina militare* "che comprende le varie unità da guerra", izostankom pridjeva *militare*, ostala je samo riječ *marina*, f. Potječe od pridjeva *marino* "morski, što se tiče mora", učena riječ iz lat. *marīnus* "id." (REW 5359) < lat. *māre* "more" (REW 5349; LHR 631; ERHSJ I/118), nekad u značenju "bara, laguna" (DELI 934-935). Čakavske potvrde su mnogobrojne: *marīna* u Kukljici (RGK 154), na Visu (LVJ 281), u Senju (SR 72), u Crikvenici (CB 62), u Rukavcu (RČGR 154), u Splitu (RVS 263), u bejskome govoru (BBT 214) te *marīna* u labinskom (RLC 153).

2.2.5. Za pojam konjaništva boljunski govori posjeduju još jedan romanizam, a to je lema **kavalerija** f. Riječ je o posuđenici iz tal. *cavalleria* "milizia a cavallo" (ZING 332), mlet. *cavalaria* (VG 192; DDV 150), izvedenica od *cavaliere*, posuđenica iz provansalskoga *cavalier* iz kasnolat. *cabāllarius* "Pferdewärter; palafreniere" (REW 1438; ZING 332), od *cabāllus* "cavallo castrato; kljuse, konj" (REW 1440; DELI 316; LHR 152; ERHSJ II/66). Romanizmu smo pronašli samo dvije potvrde i to *kavaleria* u Splitu (RVS 263) i *kavalarija* na Visu (LVJ 221).

2.3. Oružje

2.3.1. Vjerojatno je i leksem **artiljerija**, f. "topništvo" u boljunskome idiomu preuzet iz tal. *artiglieria*, mlet. *artiljaria* (VG 40), *artigliaria* (DDV 45), francuzizam iz fr. *artillerie* (XIV. st.) kako u talijanskome jeziku (DELI 154) tako i u hrvatskome *artiljèrija* (HER I/170). Potječe iz starofrancuskoga glagola *artillier* (XIII. st.) "opremiti", koji je nastao križanjem leksema *art* "vještina" i starofrancuskoga *atillier* < lat. *aptilicare* od *aptus* (ERHSJ I/63-64). Nismo mu pronašli rječničke potvrde ni u jednom čakavskom rječniku kojim se služimo, dok je terenskim istraživanjem na Boljunštini potvrđen u obliku *artiljerija*.

2.3.2. Naziv **torpediniera**, f. za torpiljarku, torpednjaču preuzet je iz talijanskoga *torpediniera* "1. nave militare veloce, destinata spec. all'uso di torpedini e di siluri; tipo di nave militare, predisposta alla caccia dei sommergibili e alla scorta" (ZING 1899). Torpednjača je dobila ime u Americi krajem XVIII. st. i to po ribi *torpedo* kojoj je sličila kada ju je tako nazvao Fulton i prije njega Bushnell. U ovom slučaju izvedenica je od *torpedine*, prijevod engl. *torpedo* u značenju i ribe i mine. Evo što navode Cortelazzo i Zolli citirajući Migliorinija: "Un primo apparecchio di guerra, chiamato così per somiglianza con il pesce si ebbe anzitutto in America: dai primi esperimenti dell'americano Bushnell nel 1796 e poi dai tentativi di Fulton che diede il nome all'apparecchio (1807: cfr. Fulton, *Torpedo War*,

New York 1810, Migliorini, *Onom*" (DELI 1710), iz lat. *torpēdo*, *-inis* (ERHSJ III/508). Oveme talijanizmu nalazimo samo dvije čakavske potvrde i to: u bejskome govoru (BBT 490) i u Splitu *torpedinjêra* "ratni brod, torpiljarka" (RVS 974), dok na Boljunštini nije potvrđena.

2.3.3. Boljunci su koristili za pojam pištolja lemu **pištōla**, *f.* Riječ je preuzeta iz mlet. *pistola* (VG 800; DDV 513), tal. *pistola* "arma da fuoco portatile individuale, a canna corta, di peso e ingombro limitati, impugnata generalmente con una mano sola e usata contro bersagli ravvicinati" (ZING 1346), a u talijanskom je to francuzizam iz fr. *pistole* iz njemačkoga *Pistole* iz češkoga *píšťal* "cijev" (DELI 1203-1204), odnosno oružje koje je ušlo u uporabu iz husitskih ratova (ERHSJ II/663-664). Mnogobrojne su dijalektalne potvrde ovoga leksema: *pištōla* u grobničkome govoru (GG 472), u Kukljici (RGK 212), u Rukavcu (RČGR 208), u Pićnu (PI 83), u roverskim govorima (RROG 199) te u labinskome govoru (RLC 203), *pištōla* na Visu (LVJ 385), *pištōla* u bejskome govoru (BBT 310), *pištōla* u Rivnju (RRG 221) i u Funtani (MFR 58).

2.3.4. Za olovnu kuglicu, odnosno sačmu za pušku Boljunci imaju romanizam **balîn**, *m.* Riječ je o posuđenici iz mlet. *balin* "pallottola, pallino da schioppo" (VG 59), *balini da schiopo* (DDV 58), umanjenica od *bala* (VG 56-57; DDV 56; VDIP 22), tal. *pàlla*, iz langobardskoga *balla* (REW 908) (starofrancuski *balle*, iz franačkoga *balla*), što posvjedočuje konsonantizam *b-* umjesto *p-* (DELI 116-117; ERHSJ I/97-98; JE I/34). Mnogobrojne su dijalektalne potvrde ovih romanizama: *balîn*, *balîna* u Splitu (RVS 102), *balîn* "puščani metak" u Funtani (MFR 17), u roverskim govorima (RROG 27), u Orbanićima (ČDO 414), u Rukavcu (RČGR 24), u grobničkome govoru (GG 156), u Rivnju (RRG 46) te u bejskome govoru (BBT 33), *balîni* "sačma za lovačku pušku" u Crikvenici (CB 15), *balîna* "čelična kuglica za lovačku pušku" u Kukljici (RGK 19), *balîn* "naboj, metak", *balîni* "sačma za lovačku pušku" u Pićnu (PI 10) i u labinskome govoru *balîn* (RLC 42).

2.3.5. Metaforizacija značenja romanizma **bokîn**, *m.* od konkretnoga deminutiva doslovno u smislu "mala usta" prema prenesenom i specijaliziranom značenju "oponac na puški" dogodila se zbog sličnosti oblika još u jeziku izvorniku, odnosno davatelju a to je talijanski *bocchino* "nelle antiche armi da fuoco portatili, pezzo metallico all'estremità anteriore della cassa che guarnisce l'imboccatura del canale della bacchetta; risalito per fissare la baionetta nei fucili" (ZING 242), dok u mletačkim izvorima nije navedeno to značenje kako dokazuju leksičke potvrde za *bochin* (VG 99; DDV 86). To je izvedenica od imenice *bocca/boca* "usta" i potječe iz lat. *bŭcca* (REW 1357; ERHSJ I/231); riječ koja je od prvotnog značenja "obraz" (koje se sačuvalo u rumunjskome) proširila a potom i suzila svoje značenje na

“usta” zbog homonimijskoga konflikta s os “kost” i s *oris* umjesto *auris* za “uho” (DELI 227). Romanizam nismo potvrdili u tom značenju, već samo u značenju “cigaršpic” *bukîn* u labinskim (RLC 57), u Rukavcu (RČGR 34), u Pićnu (PI 17) i roverskim govorima (RROG 27), *bokîn* u Crikvenici (CB 19), *bokîn* u bejskome govoru (BBT 46), ili u značenju grla staklenke u Kuljici (RGK 32), ili usnika na puhačkim instrumentima u Splitu (RVS 130).

2.3.6. Za pojam puščane cijevi u boljunskim govorima postojala je lema **kàna**, *f.* Preuzeta je iz mlet. *cana* (DDV 126; VG 156), tal. *canna* “6. parte essenziale delle armi da fuoco, costituita da un tubo di metallo chiuso a una estremità, ove è posta la carica per lanciare il proiettile nella direzione voluta” (ZING 294), iz lat. *canna* “trska” (REW 1597) iz grčkoga *kana*, asirsko-babilonskoga podrijetla (DELI 286). Romanizam je zabilježen u nekoliko čakavskih rječnika, npr.: *kàna* “cijev od puške” u Splitu (RVS 438), u labinskom (RLC 117) i u roverskim govorima (RROG 108), *kàna* “polucilindar, cijev ratnog oruđa” u Rukavcu (RČGR 106), u grobničkom govoru (GG 299) i na Visu (LVJ 212).

2.3.7. Za pojam maloga zupčica na vrhu puške Boljunci imaju izraz **mirîn**, *m.* Vjerojatno se radi o posuđenici iz talijanskoga *mirino* “piastrina collocata all’estremità di un’arma da fuoco portatile, avente la funzione, insieme alla mira, di stabilire la direzione del colpo” (ZING 1113), koje je ušla u istarske čakavske govore preko istromletačkoga (a mlet. repertoare ne bilježe ovu lemu jer je istovjetna s talijanskom). Izvedenica je od *mira* “nišan, cilj” < *mirare* “nišani, ciljati” iz lat. *mirāre* 2. “ciljati” (REW 5603). Ovom romanizmu nismo našli potvrde ni u jednom od čakavskih rječnika kojima raspolažemo.

2.3.8. Za pojam jednocjevke puške ostraguše, Boljunci su nekad koristili romanizam **muškèt**, *m.* Posuđenica je to iz mlet. *moschetto* (DDV 429; VG 653), tal. *moschetto* “il più grosso degli schioppi da guerra portatili, inventato in Italia alla fine del XV sec., portante due once di palla”⁴ (ZING 1140) i dolazi od *moschetta* u značenju strijele, ali topa/artiljerije maloga kalibra (ZING 1140), deminutiv od *mosca* “muha” iz lat. *mŭsca* (REW 5766; DELI 1010) zbog konceptualne sličnosti leta i zujanja. Malobrojne su rječničke potvrde ovoga romanizma: *muškèt* “laka puška” u Pićnu (PI 68), u bejskome govoru *muškèt* “mušketa, vrsta puške” (BBT 235), na Visu *muskèta* (LVJ 306) i *muškèt* (pov. vojn.) u roverskim govorima (RROG 165).

2.3.9. U boljunskom je idiomu lema **eksplozijôn**, *m.* “rasprsnuće, eksplozija” iznenađujuće muškoga roda, vjerojatno zbog nastavka *-jn*. Preuzeta je iz istromlet. *esplofion*, *f.* (VG 344), tal. *esplosione*, *f.*, ali su Boljunci

⁴ A danas označava i modernu kraću pušku (ZING 1140).

umetnuli glas /k/ zbog utjecaja hrvatske riječi *eksplózija* (HER III/119). Radi se o učenoj riječi iz lat. *explosiōne(m)*, od *explōsus* od glagola *explōdere* čije je prvotno značenje bilo "potjerati plješćući rukama" (jer je *plōdere* bio arhaičniji oblik od gl. *plāudere* (DELI 540), a značenje eksplozije poprimilo je, kako navode Cortelazzo i Zolli, tek u XVIII st. prema francuskoj riječi *explosion* (DELI 540). Čakavski repertoari kojima raspolažemo ne navode ovaj oblik, a nije potvrđen ni na terenu.

2.4. Ratovanje i obrana

2.4.1. Jedna bitna imenica za vrijeme rata, ali i kasnije, bila je riječ **gvèra**, f. "rat" koja se zadržala ne samo u boljunskim nego i u mnogim istarskim čakavskim govorima, pogotovo kod starije populacije koja je proživjela Drugi svjetski rat. Riječ je preuzeta iz mlet. *guera* (DDV 321), tal. *guerra* i potječe iz germanskoga (franačkoga) **werra* "mischia" (REW 9524a; DELI 703-704), riječ koja je na zapadu zamijenila *bellum* već na koncu carskoga doba (ERHSJ I/642). Romanizam se zadržao u mnogim čakavskim govorima, npr.: *gvèra* u Kukljici (RGK 84), u Crikvenici (CB 40), u bejskome govoru (BBT 127), u Salima (RGS 104) i u roverskim govorima (RRGO 90), na Visu *gvèra* (LVJ 139), u labinskim govorima *gvîra* (RLC 100).

2.4.2. Romanizmom **duĭel**, m. označavao se u prošlosti se u boljunskim govorima "dvoboj". Posuđenica je to iz mlet. *duelo* (VG 333), tal. *duello*, učena riječ iz srednjovjekovni lat. *duĕllu(m)* koja se nadovezuje na arhaični oblik *duĕllu(m)* koji je bio varijantni oblik od *bĕllu(m)* "rat, boj", pa je interpretiran kao boj između dvoje, odnosno dvoboj (ZING 597; DELI 500). Jedina čakavska potvrda romanizma je u Pićnu *dūel* (PI 28), a terenskim istraživanjem na Boljunštini nije potvrđena.

2.4.3. Za nekog tko je naoružan Boljunci su imali pridjev **armĭn**, koji su preuzeli iz mlet. *armà* (DDV 43; VG 37), tal. *armato*, particip prošli od glagola *armar*, *armare* iz lat. *armāre* (REW 651; DELI 126; ERHSJ I/61). Isto tako za pojam naoružavati, naoružati u boljunskom govoru nalazimo glagol **armăt**, v. i. i p. koji potječe iz mlet. *armar* (DDV 43; VG 37), tal. *armare* iz lat. *armāre* (REW 651; DELI 126; ERHSJ I/61). Oba su termina potvrđena na terenu. Dok njegov antonim **dižarmăt**, v. p. "razoružati koga", tvoren od iste osnove, nije potvrđen ni na Boljunštini ni u čakavskim rječnicima, a radi se o posuđenici iz mlet. *diŕmar* (VG 312), tal. *disarmare*, tvorenicu od prefiksa *dis-* i glagola *armar(e)*, iste etimologije kao i gore. U tom značenju (a ne u značenju vezivanja broda u lučici ili opremanja ribarskoga broda kako se može pronaći u nekim rječnicima Dalmacije i otoka te Kvarnera) čakavske potvrde romanizama nalazimo u sljedećim punktovima: u Fun-

tani *armân* “naoružan” i *armâti se* “naoružati se” (MFR 15), u Pićnu *armôn* (PI 9), u bejskome govoru (BBT 27) i u Rukavcu *armât* “naoružati se, opremiti” (RČGR 21), *armân* “naoružan i opremljen” (BBT 27), u roverskim govorima *armâti* “naoružati se, šalovati” (RROG 23), isto u oba značenja i u labinskim govorima (RLC 38).

2.4.4. Veoma rasprostranjen istarski romanizam *lèva*, *f.* za vojničko novačenje zadržao se u boljunskim govorima. Riječ je preuzeta iz mlet. *leva* “scelta dei giovani per il servizio militare, costrizione obbligatoria” (VG 537), tal. *leva* (ZING 995), od glagola *levare* koji je nekad značio “novačiti, odnosno doslovno dizati/prikupljati ljude za vojsku” (XVI st.) iz lat. *levāre*, denominal od *lēvis* “lagan” (DELI 868; ERHSJ II/291). Mnogobrojne su rječničke potvrde ovoga romanizma, npr.: *lèva* “novačenje” u Senju (SR 66), u Rukavcu (RČGR 140), u bejskome govoru (BBT 201), u Crikvenici (CB 56), u Splitu (RVS 515), u roverskim govorima (RROG 143), u Pićnu (PI 58), u grobničkom govoru (GG 348) i na Visu (LVJ 262) te *lèva* u Salima (RGS 163).

2.4.5. Tipičan vojnički hod je imao romanski naziv *m̃rća*, *f.* u značenju “marš, pohod”. Riječ je preuzeta iz mlet. *marcia* (VG 600; DDV 401), tal. *marcia*, od glagola *marciare*, francuzizam u talijanskome od gl. *marcher*, a podrijetlo vuče iz franačkoga *markon* “pustiti trag”, vidi i germanski *marka* “Grenze” (REW 5354.2). Malo je čakavskih potvrda ovoga mletacizma: u Splitu *mârča* “marš” (RVS 544), u Rukavcu *marcât* (RČGR 153), na Visu *môrća* i *marcât* “marširati, stupati” (LVJ 298; 281), u labinskom govoru *mârča* “marš, koračnica” (RLC 153).

2.4.6. Za pojam “braniti, štititi (se)” postojao je u prošlosti u boljunskim govorima glagol *diffëndit (se)*, *v. i. i r.*, kako je to zabilježio Ivan Francetić u svom rukopisu. No međutim taj leksem nismo potvrdili terenskim istraživanjem na Boljunštini. Posuđenica je to iz istromlet. *difender(se)* (VG 308); *defender(se)* (DDV 238), usp. u tal. *difendere* i *difendersi* (ZING 536), iz lat. *defēdere* (REW 2517), složenica od *de-* i *fēdere* “udariti”, indoeuropskoga podrijetla (DELI 462; ERHSJ I/389). U čakavskim rječnicima kojima raspo- lažemo nismo pronašli nijednu potvrdu ovoga romanizma.

2.4.7. U boljunskome je idiomu romanizam *difēža*, *f.* “obrana, zaštita” preuzet iz mlet. *difesa* (VG 308), tal. *difesa*, iz kasnolatinskoga *defensa(m)* “obrana” (REW 2518), izvedenica od *defēsus*, part. perf. od *defēdere* (DELI 462; ERHSJ I/389). Taj se mletacizam više ne koristi u boljunskim govorima, a nismo mu našli potvrde ni u dijalektalnim rječnicima kojima raspo- lažemo.

2.4.8. Kao posljedica ratovanja pojavio se i glagol *dišfigurāt*, *v. i.* “nagrđivati, nagrditi, nakaziti nekoga”. Radi se o posuđenici iz istromlet. *dis-*

figurar (VG 315), *desfigurar* (DDV 229), tal. *disfigurare* odnosno puno češći oblik *sfigurare*, složenica od *dis-* i tal. *figura*, istromlet. *figura* (VG 376; DDV 270); učena riječ iz lat. *figūra(m)*, od *fingere* 'oblikovati' (REW 3313; DELI 579-580; ERHSJ I/515). Pronašli smo samo jednu rječničku potvrdu romanizma i to u govoru Rukavca *dišfigurāt* (RČGR 58).

2.4.9. Za pojam "dezertirati, pobjeći sa vojne dužnosti" Boljunci su u prošlosti koristili glagol **dižertāt**, *v. p.* koji nismo potvrdili na terenu. Vjerojatno je riječ preuzeta iz mlet. *difertar* (VG 312), *desertar* (DDV 229), usp. tal. *disertare* (ZING 559). Lema potječe iz kasnolat. *desertāre*, od *desērare* "napustiti" iz XIII st., a u vojnome se značenju pojavljuje u talijanskome jeziku u XVII st. (DELI 475; vidi i ERHSJ I/399). Pronađene su sljedeće čakavske potvrde: *dizertāt* "dizertirati, pobjeći iz vojske" u labinskom (RLC 77), *dezertāt* "ostaviti, napustiti, pobjeći" na Visu (LVJ 81), u Pićnu *dižertāt* "uteći od neke obaveze, dezertirati" (PI 25).

2.4.10. Nekad se na području Boljunštine koristio romanizam **kombātīt**, *v. i.* u značenju "boriti se" i zabilježen je u rukopisu Ivana Francetića⁵. Radi se o posuđenici iz istromlet. *combater* (VG 234; DDV 182), tal. *combattere* "prendere parte a uno scontro armato, a una battaglia", a potječe iz govornog lat. *combattūere* "boriti se" (REW 2073; DELI 362). Rječničke potvrde nalazimo na Visu *kombatāt* "boriti se" (LVJ 229), u splitskom govoru *kombāt se* "natezati se, prepirati se, blago se svađati" (RVS 467), u Funtani *kumbātiti* "boriti se" (MFR 42), u bejskome govoru *kumbātīt* "boriti se" (BBT 188), u grobničkome govoru došlo je to proširenja značenja zbog sličnosti buke koja se proizvodi pa imamo *kumbātīt* "lupati, udarati proizvodeći snažan zvuk" (GG 334).

2.4.11. Pod Italijom je puno romanizama ušlo u čakavske govore Istre, a među njima i lema **konkvišta**, *f.* u značenju "osvajanje". Riječ je preuzeta iz tal. *conquista*, od gl. *conquistare* "osvajati", a podrijetlo mu seže u govorni lat. **conquistāre* (DELI 380), intenzivirani oblik od *conquīrere* (REW 2154). Iste je neposredne i daleke etimologije i boljunski glagol **konkvištāt**, *v. p.* "zauzeti, osvojiti, dobiti". Ove lekseme nismo pronašli ni u jednom od čakavskih rječnika kojima raspolazemo, a nisu potvrđene ni dok smo provodili terensko istraživanje na Boljunštini.

2.4.12. U istome semantičkome polju nalazimo lemu **manōvra**, *f.* za vojničku vježbu ili manevar, na Boljunštini potvrđena u obliku *manōvra*. Radi se o posuđenici iz mlet. *manovra* (VG 586; DDV 394), tal. *manovra*, a u tal. je to francuzizam od fr. *manœuvre* od glagola *manœuvrer* "manovrirati" (ZING 1052; DELI 927-929), iz lat. *manuōperāre* "raditi s rukama" (REW 5337). Skok o toj riječi piše sljedeće: "Francuzizam ušao je u jezike putem

⁵ Više o tome u Francetić (2015.)

austrijske vojske, u Dalmaciji i Istri preko talijanskog francuzizma *manovra*" (ERHSJ II/370). Mnogobrojne su rječničke potvrde: u Splitu (RVS 542), u Rukavcu (RČGR 152) i u Kukljici *manôvra* "vježba (vojnička, mornarska)" (RGK 153), istoga značenja i *manûovra* u Rivnju (RRG 165), *manôvra* "rukovanje, upravljanje, manevriranje" na Visu (LVJ 280), *manovrât* u Pićnu (PI 62), u Crikvenici *manôvra* "manevra brodom" (CB 62), *manôvra* u labinskom "taktičke vježbe vojnih postrojbi" (RLC 152).

2.4.13. Kada bi vojska okupirala ili osvojila određeni teritorij koristila se riječ **okupât**, *v. p.* Glagol nastavlja mlet. *ocupar* (VG 697), tal. *occupare* i radi se o učenoj riječi iz lat. *occûpāre* (REW 6031), složenica od *ôb-* i *çāpere* "uzeti" (DELI 1060; ERHSJ II/553). Malo je rječničkih potvrda ove leme: u roverskim govorima *okupân* "zauzet" (RROG 185), u Pićnu *okupât* "zauzeti, okupirati" (PI 76) i na Visu *okupât* "zaposjesti" (LVJ 346), a na Boljunštini nije potvrđena.

2.4.14. Romanizmom **požicijûn**, *m.* Boljunci su u svom govoru označavali položaj, poziciju ili mjesto, kako fizičko u oružanim situacijama tako metaforički u napredovanju vojnika pa riječ posjeduje unutar ovoga semantičkoga polja ta dva značenja i potvrđen je na terenu. Radi se o posuđenici iz mlet. *pozizion*, *f.* (VG 822), tal. *posizione*, *f.* te primjećujemo gramatičku promjenu roda od *f.* u *m.* vjerojatno zbog percepcije hrvatskoga življa koji sufiks *-on* doživljava u muškom rodu prema pravilima hrvatskoga jezika. U talijanskome jeziku je to francuzizam prema fr. *position*, a podrijetlo vuče iz lat. *positiōne(m)* od *pōsitus* "položaj" (DELI 1237; LHR 811). Potvrde ovoga romanizma pronašli smo samo u dva čakavska rječnika: *požicjûn* u Splitu (RVS 744) i *požicjòn* u Pićnu (PI 89).

2.4.15. U boljunskim govorima glagolom **puntât**, *v. i.*, Boljunci se referiraju na ciljati, nišaniiti na nešto, izvršiti napad kako općenito tako i u vojnoj semantičkoj domeni. Riječ je preuzeta iz mlet. *puntar* (VG 838), tal. *puntare* te izdvajamo vojničko značenje od ostalih općih značenja koja ta riječ posjeduje u tal. "avanzare direttamente e risolutamente in una determinata direzione (per conquistare qlcosa)" (ZING 1437), izvedenica od *punta* "šiljak, vršak" < kasnolat. *pūnctum* (REW 6847; DELI 1286; ERHSJ III/472). Raznovrsna su značenja ovoga romanizma: u Pićnu *puntât* "uperiti, usmjeriti oružje" (PI 94), u Senju *puntât* "nagovarati" (SR 122), u Labinu znači "obilježiti, označiti" (RLC 226), u roverskim govorima *puntâti* znači "zabiti čavao samo vrhom i zašiti" (RROG 225), u Salima ima sva navedena značenja (RGS 294), u grobničkome govoru *puntât* (*se*) "stavljati potpornje, nagovarati, podmetnuti" (GG 551), u bejskome govoru nalazimo frazem *puntât oružje* "uperiti oružje, naciljati" (BBT 377), u Rukavcu znači "poduprijeti" (RČGR 233).

2.4.16. Za pojam “povući (se), ukloniti, opozvati” pogotovo u kontekstu borbe ili sukoba, u boljunske idiomi postoji glagol **ritirāt (se)**, v. p. kojega su Boljunci preuzeli iz mlet. *ritirar(se)* (DDV 578; VG 888), tal. *ritirare* i *ritirarsi* “indietreggiare, ripiegare di fronte a un pericolo, un ostacolo” (ZING 1559), složenica od prefiksa *ri-* i gl. *tirare/tirar* iz govornog lat. **tīrāre*, nepoznatoga postanja (REW 8755; DELI 1398, 1699; ERHSJ III/472). Romanizam je zabilježen u samo jednom čakavskom rječniku i to u Splitu *ritirāt se* “povući se” (RVS 820).

2.4.17. Glagol **špijāt**, v. i. u značenju “uhoditi, vrebati, špijunirati” preuzet je iz mlet. *spiar* (VG 1070; DDV 689), tal. *spaire* i potječe iz germanškoga korijena *spehōn* (REW 8137), odnosno iz gotičkoga **spaihōn* (DELI 1585-1586; ERHSJ III/311). Oblik **pošpijāt**, v. p. “vrebati na nešto, proviriti” čakavska je izvedenica od romanizam *špijāt* i hrvatskoga prefiksa *po-*. Potvrde romanizma *špijāt* nalazimo u Senju (SR 146), u Rukavcu (RČGR 281), u grobničkome govoru (GG 640), u Crikvenici (CB 103), u Splitu (RVS 925), u bejskome govoru (BBT 465), u Labinu (RLC 272) i u Pićnu *špijāt* (PI 112), *špijāti* u Kukljici (RGK 297), *špijāti* u roverskim govorima (RROG 274).

2.4.18. Zanimljiv romanizam **proměš**, m. za dopust, dozvolu nalazimo u vojnoj terminologiji u slučajevima kada su vojnici trebali dozvolu da izađu iz vojarne ili da mogu na kraće vrijeme napustiti službu i dobiti dopust. Boljunci su riječ posudili iz mlet. *promesso* “2. licenza” (VG 831), lema nastala pučkom etimologijom (zbog formalne i semantičke sličnosti) od *permesso* “1. permesso; 2. licenza” (VG 831; DDV 493), tal. *permesso* “1. autorizzazione, consenso verbale o scritto con cui a qlcu. viene concesso di fare qcsa; 2. breve licenza concessa a militari, impiegati e sim. di star lontano dall’ufficio, dal reparto e sim.” (ZING 1306). Etimologiju nalazimo u lat. *permissu(m)*, part. perf. od *permittere* “dopustiti” (DELI 1172; ERHSJ II/414-415). Mnogobrojne su rječničke potvrde ove leme: u Labinu *promēs* “odsutstvo, odmor ali i dozvola” (RLC 224), *proměš* “dozvola, dopuštenje” u Rukavcu (RČGR 230), u Kukljici (RGK 239) i u roverskim govorima (RROG 221), u Orbanićima *proměš* (ČDO 530) i u bejskome govoru *proměš* “dozvola, dopust iz vojske” (BBT 371), u Pićnu *proměša* (PI 92), u Funtani *promēs* (MFR 62).

2.4.19. Za kulu, tvrđavu koja je u svim ratovima imala poseban obrambeni značaj nalazimo u boljunskim govorima lemu **fortica**, f. Boljunci su je preuzeli iz mlet. *forteza* (VG 396), *fortezza* (DDV 283), tal. *fortezza* “fortificazione, generalmente a cinta continua” (ZING 730), ali su zamijenili strani sufiks *-ezza* s domaćim *-ica*, koji je i fonetski bio najbliži jeziku primatelju. Izvedenica je to od pridjeva *forte* “jak” < lat. *forte(m)* (DELI 604), prema *fōrtis* (REW 3457). Čakavske potvrde su sljedeće: *fortica* u Splitu (RVS 278),

u Salima (RGS 87), u Kukljici (RGK 67), u Rukavcu (RČGR 75), u bejskome govoru (BBT 107) i u Senju (SR 31), *fortica* na Visu (LVJ 112) i u Pićnu (PI 32), *fortica* u Labinu (RLC 90).

2.4.20. Boljunci kasarnu tj. vojarnu zovu *kazêrma/kasârna*, a Francetić je u svom rukopisu zabilježio **kažîerma**, *f.* Riječ su preuzeli iz mlet. *caserma* (DDV 144), tal. *caserma* (ZING 322), posuđenica iz francuskoga *caserne*, iz provansalskoga *cazerna* "kućica za četiri vojnika", a podrijetlo seže u lat. *quaternus* "četiri po četiri; svakih četiri" (REW 6944) jer je kasarna na početku bila namijenjena za četiri vojnika (DELI 308; ERHSJ II/250). Lema je potvrđena u različitim čakavskim punktovima: u Rivnju *kažiêrma* (RRG 130), u Rukavcu *kazêrma* (RČGR 111) i u Crikvenici (CB 48), *kazòrma* u Pićnu (PI 48), *kažêrma* u Kukljici (RGK 115), u Splitu (RVS 454) i u Salima (RGS 133), *kazêrma* na Visu (LVJ 222).

2.5. Zdjele za prijenos hrane

2.5.1. Vojnici su znali nositi hranu u limenim zdjelicama koje su zvali **gamêla**, *f.* Riječ je preuzeta iz mlet. *gamela* (VG 421), tal. *gamella* "recipiente metallico per il rancio di soldati e marinai" (ZING 762) i potječe iz lat. *camëlla* "Schale für Flüssigkeiten" (REW 1543). U tom značenju lemu su zabilježili razni autori čakavskih rječnika: u Splitu *gamêla* "posude (komplet lonac) za prenošenje jela, zdjela; limena porcija za uzimanje (vojničkog, mornarskog) obroka" u Splitu (RVS 296) i u Salima (RGS 92), *gamêla* "vojnička posuda" u Crikvenici (CB 38), u Rukavcu (RČGR 79), u Orbanićima (ČDO 444) i u Kukljici (RGK 73), u Pićnu *gamêla* "posuda sa lučnom drškom za nositi hranu u polje" (PI 35), *gamêla* "zdjela, vojnička porcija" u bejskome govoru (BBT 114), u roverskim govorima *gamêla* "vojnička porcija" (RROG 81).

3. Zaključak

U članku je leksički i etimološki obrađeno pedesetak čakavskih romanizama u boljunskim govorima prema rukopisnoj građi Ivana Francetića i *Rječnika boljunskih govora* iz polovice XX. stoljeća. Odabrani se leksemi referiraju na vojne funkcije i činove, na vojna odjeljenja, na oružje i njegove dijelove, na opće termine ratovanja i obrane te na zdjele za prijenos hrane kod vojnika i pretežno se radilo o imenicama (39), dok je glagola bilo deset (10), a pridjeva samo tri (3). Etimološka analiza pokazala je da, što se neposredne etimologije tiče (*etymologia proxima*), deset (10) je romanizama preuzeto iz talijanskoga jezika, dakle petina obrađenih leksema, a trideset i sedam (37) ili četiri petine leksema iz mletačkoga, odnosno iz istromle-

tačkoga, dok su četiri (4) romanizama stvorena *in loco* hrvatskim sufiksom na romansku osnovu koja je bila već posuđena i adaptirana hrvatskom/čakavskom sustavu (*fanterišt*, *militārski*, *soldačija*, *fortica*). Morfološki je primijećena promjena roda u odnosu na jezik davatelj i to *f.* → *m.* u tri slučaja: *divižijūn*, *eksplozijūn*, *požicijūn* jer su čakavci te riječi percipirali kao imenice muškoga roda koje završavaju na *-ūn*.

Terenskim istraživanjem, nakon pedeset godina od datiranja Francetićeve rukopisa, uvidjelo se da se u obrađenoj semantičkoj domeni petnaest termina (15) izgubilo iz uporabe jer nisu potvrđeni kod ispitanika, a i neki koji su potvrđeni ne koriste se više ali ih se stariji ispitanici sjećaju i komentiraju da se nekad tako govorilo (pod Italijom). To su arhaizmi *sržient*, *graduŋn*, *mōc*, *divižijūn*, *torpediniĕra*, *fanterišt*, *kāna*, *mirĭn*, *eksplozijūn*, *duiĕl*, *dižarmāt*, *difĕndit* (*se*), *dišfigurāt*, *dižertāt*, *okupāt*, *konkvištāt*. Odumiranje starih romanizama poklapa se i s nepotvrđivanjem istih u čakavskim rječnicima koje smo koristili za ovaj rad.

Takvi rezultati bili su i očekivani jer je vojna terminologija povijesno obilježena uz vladavinu Austro-ugarske Monarhije i Italije pa su neki romanizmi bili aktuelni u tom razdoblju, a kasnije nestali, dok su općenitiji termini ušli preko istromletačkoga kao ondašnjeg jezika posrednika između različitih etničkih i jezičnih skupina na istarskome području i duboko se ukorijenili i opstali do danas.

Daleka etimologija (*etymologia remota*) pokazala je da je većina obrađenih leksema latinskoga podrijetla i to njih trideset i osam (38), gotičkoga-germanskoga podrijetla su četiri leksema (4), franačkoga-gotičkoga podrijetla su dva leksema (2), langobardskoga podrijetla jedan leksem (1), a grčkoga podrijetla također jedan leksem (1). Uvidom u podrijetlo pojedinih riječi motiviranost imena postala je prozirna, pa je zanimljivo bilo otkriti da je vojnik *soldāt* dobio ime po tome što je na početku bio plaćenik, da je *kažĕrma* na početku bila namijenjena za samo četiri vojnika pa odatle joj i ime, da je *mōc* zapravo poimeničenje pridjeva od mlad, da je *pištuōla* francuzizam koji potječe iz češkog i tamo je označavala cijev pa je metonimijom došlo do promjene značenja, da se kod riječi *balĭn* metaforizacijom i specijalizacijom značenja došlo do značenja sačme, tako i u riječi *bokĭn* metaforizacijom značenja malih usta došlo je do specijaliziranog značenja oponac na puški, a *muškĕt* je dobio ime po tome što je svojim zvukom podsjećao na zujanje muhe.

Rad je imao za cilj opisati romansku komponentu čakavskoga leksičkoga sustava na primjeru boljunskih govora i kao takav dodati još jednu kockicu bogatom jezičnom mozaiku multikulturalne i multietničke Istre.

4. Kazalo obrađenih romanizama

<i>armôn</i> 2.4.3.	<i>kombâtî</i> 2.4.10.
<i>armât</i> 2.4.3.	<i>konkvîšta</i> 2.4.11.
<i>artilèrija</i> 2.3.1.	<i>konkvîštât</i> 2.4.11.
<i>balîn</i> 2.3.4.	<i>lêva</i> 2.4.4.
<i>bokîn</i> 2.3.5.	<i>manûovra</i> 2.4.12.
<i>difiëndit (se)</i> 2.4.6.	<i>môrça</i> 2.4.5.
<i>difiêça</i> 2.4.7.	<i>marîna</i> 2.2.4.
<i>dišfigurât</i> 2.4.8.	<i>militâr</i> 2.1.2.
<i>divižijuôn</i> 2.2.2.	<i>militârski</i> 2.1.2.
<i>dižarmât</i> 2.4.3.	<i>mirîn</i> 2.3.7.
<i>dižertât</i> 2.4.9.	<i>môc</i> 2.1.10.
<i>dižertûor</i> 2.1.6.	<i>montûra</i> 2.1.12.
<i>duîel</i> 2.4.2.	<i>muškêt</i> 2.3.8.
<i>eksplozijuôn</i> 2.3.9.	<i>okupât</i> 2.4.13.
<i>fānterîja</i> 2.2.3.	<i>pištuola</i> 2.3.3.
<i>fanterišt</i> 2.2.3.	<i>požicijuôn</i> 2.4.14.
<i>fortîca</i> 2.4.19.	<i>promêš</i> 2.4.18.
<i>gamêla</i> 2.5.1.	<i>puntât</i> 2.4.15.
<i>graduôn</i> 2.1.7.	<i>ritirât (se)</i> 2.4.16.
<i>grât</i> 2.1.7.	<i>soldačîja</i> 2.2.1.
<i>gvêra</i> 2.4.1.	<i>soldât</i> 2.1.1.
<i>gvârdija</i> 2.1.8.	<i>sržîent</i> 2.1.4.
<i>gvardijên</i> 2.1.9.	<i>šòtoufičijāl</i> 2.1.5.
<i>kāna</i> 2.3.6.	<i>špîja</i> 2.1.11.
<i>kapurāl</i> 2.1.3.	<i>špijât</i> 2.4.17.
<i>kažîerma</i> 2.4.20.	<i>špijuôn</i> 2.1.11.
<i>kavalerîja</i> 2.2.5.	<i>torpedinîera</i> 2.3.2.

5. Bibliografija

- Cortelazzo, Manlio (2000). Il veneziano coloniale: documentazione e interpretazione, *Processi di convergenza e differenziazione nelle lingue dell'Europa medievale e moderna*, Udine, pp. 317-327.
- Filipi, Goran (1988 -1989). Situazione linguistica istro-quarnerina, *Quaderni IX*, Rovinj, pp. 153-163.
- Filipi, Goran (1989). Koiné istriana, *Jezici i kulture u doticajima*, zbornik 1. Međunarodnog skupa održanog u Puli, Novi sad: Talija, pp. 156-160.
- Filipi, Goran (1994). *Istarska ornitonimija, etimologijski rječnik pučkog nazivlja*, Rijeka: Izdavački centar Rijeka.
- Filipi, Goran (1997). *Betinska brodogradnja, etimologijski rječnik pučkog nazivlja*, Šibenik: Županijski muzej.
- Filipi, Goran; Buršić Giudici, Barbara (2012). *Istromletački lingvistički atlas*, Zagreb: Naklada Dominović; Pula: ZUM; Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
- Filipović, Rudolf (1986). *Teorija jezika u kontaktu*, Zagreb: JAZU, Školska knjiga.
- Folena, Gianfranco (1968-70). Introduzione al veneziano de là da mar, *Bollettino dell'Atlante linguistico Mediterraneo*, 10-12, pp. 331-376.
- Gačić, Jasna (1979). Romanski elementi u splitskom čakavskom govoru, *Čakavska rič*, 1, Split, pp. 3-54.
- Gačić, Jasna (2003). Jezična slojevitost na istočnoj obali Jadrana i dalmatinskomletački dijalekt, *Filologija*, 41, Zagreb, pp. 21-31.
- Gačić, Jasna (2007). Voci di origine latina e romanza nella terminologia gastronomica dialettale della Dalmazia, *Filologija*, 49, Zagreb, pp. 51-63.
- Gusmani, Roberto (2004). *Saggi sull'interferenza linguistica*, Firenze: Casa Editrice Le Lettere
- Jernej, Josip (1956). Sugli italianismi penetrati nel serbo-croato negli ultimi cento anni, *SRAZ*, I, pp. 54-82.
- Jernej, Josip (1970). Interferenze linguistiche sulle coste orientali del bacino adriatico, *Bollettino dell'Atlante linguistico Mediterraneo*, 10-12, pp. 49-55.
- Ljubičić, Maslina (1998). Bilješke o semantičkoj specijalizaciji posuđenica, *Suvremena lingvistika*, 45-46, Zagreb, pp. 17-37.
- Ljubičić, Maslina (2002). Hrvatsko-talijanski lažni parovi: standardni jezik i dijalekt, *Filologija* 38-39, pp. 19-31.
- Ljubičić, Maslina (2003). Lažni parovi i etimologija, *Filologija* 40, pp. 79-88.

- Ljubičić, Maslina (2010a). Talijanski turcizmi - posuđenice u hrvatskom, *Riječ: časopis za slavensku filologiju*, 16, 3, pp. 26-50.
- Ljubičić, Maslina (2010b). Škur, škure, škuribanda: etimologija i značenje u hrvatskim govorima, *Adriatico/Jadran. Rivista di cultura tra le due sponde*, 1-2, pp. 332-346.
- Malinar, Smiljka (2002-2003). Italiano e croato sulla costa orientale dell'Adriatico. Dai primi secoli all'Ottocento (I), *SRAZ*, XLVII-XLVIII, pp. 283-310.
- Malkiel, Yakov (1968). *Linguistica generale. Filologia romanza. Etimologia*, Firenze: Sansoni editore.
- Marasović-Alujević, Marina (1984). Romanizmi u graditeljskoj terminologiji u Dalmaciji, *Čakavska rič* 1-2, Split, pp. 55-103.
- Marković, Irena (2013). Mletački idiom u Zadru i mletacizmi u suvremenom govoru Zadra. *Letteratura, arte, cultura tra le due sponde dell'Adriatico*, Zadar: Sveučilište u Zadru, pp. 9-40.
- Muljačić, Žarko (1983). Sui venezianismi nello slavo balcanico occidentale (Aspetti storici-principi metodologici-compiti futuri), *Linguistica e dialettologia veneta. Studi offerti a M. Cortelazzo dai colleghi stranieri*, Tübingen: Gunter Narr Verlag, pp. 243-251.
- Muljačić, Žarko (1997-1998). Tri težišta u proučavanju jezičnih elemenata 'stranog' porijekla, *Rasprave IHJJ*, 23-24, pp. 265-279.
- Muljačić, Žarko, 2000. *Das Dalmatische. Quellen und Beiträge zur kroatischen Kulturgeschichte*, 10, Böhlau.
- Muljačić, Žarko (2003). O dvjema vrstama hrvatskih 'pseudoromanizama', *Filologija*, 40, pp. 95-112.
- Pfister, Max; Lupis, Antonio (2001). *Introduzione all'etimologia romanza*, Cantanzaro: Rubbettino Editore.
- Pisani, Vittorio (1947). *L'etimologia. Storia-questioni-metodo*, Milano: Casa editrice Renon.
- Skok, Petar (1971-1974). *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, I-IV, Zagreb: JAZU.
- Sočanac, Lelija (2001). Talijanski elementi u hrvatskom jeziku: kulturno i intimno posuđivanje. *Riječ*, god. 7, sv. 1, pp. 77-91.
- Sočanac, Lelija (2004). *Hrvatsko-talijanski jezični dodiri: s rječnikom talijanizama u standardnome hrvatskom jeziku i dubrovačkoj dramskoj književnosti*, Zagreb: Nakladni zavod Globus.
- Spicijarić, Nina (2009). Romanizmi u nazivlju kuhinjskih predmeta u govoru Dubašnice na otoku Krku - etimološka i leksikološka obrada. *Fluminensia: časopis za filološka istraživanja* 1, pp. 7-24.

- Škevin, Ivana (2011). Romanski utjecaji u poljodjelstvu: primjer govora Betine, *Adriatico / Jadran, Rivista di cultura tra le due sponde*, 1-2; pp. 38-50.
- Škevin, Ivana (2012). Između arhaičnog (romanskog) i standardnog (hrvatskog) jezičnog elementa: koineizacija otočnih varijeteta, *Zbornik radova Aktualna istraživanja u primijenjenoj lingvistici*, HDPL, Osijek, pp. 171-184.
- Škevin, Ivana (2015). O povijesti nekih betinskih i murterskih riječi, *Murterski godišnjak*, 11-12, pp. 119-142.
- Škevin, Ivana (2016). Između primarnog i sekundarnog znakovnog sustava: procesi signifikacije i dinamika promjena crkvene semiosfere u Betini, *Jezikoslovlje* 17, broj 3, pp. 617-642.
- Šimunković, Ljerka (2009). *I contatti linguistici italiano-croati in Dalmazia / Hrvatsko-talijanski jezični dodiri u Dalmaciji*, Split: Dante Alighieri.
- Tagliavini, Carlo (1982). I rapporti di Venezia coll'oriente balcanico. *Scritti minori*, Bologna, pp. 337-344.
- Tagliavini, Carlo (1982a). Sugli elementi italiani del croato, *Scritti minori*, Bologna. 377-454.
- Tamaro, Sandra (2009). O bližoj i krajnjoj etimologiji romanizama iz semantičkog polja namještaja u govoru Boljuna, *Čakavska rič*, XXXVII, br. 1-2, pp. 105-123.
- Tamaro, Sandra (2010). Etimološki prilog proučavanju mletačkih posuđenica u sjevernočakavskom govoru Boljuna, *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, knj. 36/2, Zagreb, pp. 329-344.
- Tamaro, Sandra (2011). Rukopisni rječnik boljunskih govora Ivana Francetića, *Croatia et Slavica Iadertina*, VII/II, Zadar, pp. 367-375.
- Tamaro, Sandra (2013). O etimologiji romanizama iz semantičkog polja odijevanja (na primjeru čakavskoga govora Boljuna), *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 18, HAZU, Zagreb, pp. 269-284.
- Tamaro, Sandra (2015). Mletačke posuđenice u boljunskim govorima: glagoli govorenja i njihova etimologija, *Filologija*, 64, Zagreb, pp. 121-136.
- Vinja, Vojmir (1954). O nekim oblicima romansko-slavenskog jezičnog miješanja, *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Zagrebu*, Zagreb, pp. 199-208.
- Vinja, Vojmir (1985). Etimološki prilozi čakavskoj aloglotiji I., *Čakavska rič*, 1, Split, pp. 57-78.
- Vinja, Vojmir (1985a). Etimološki prilozi čakavskoj aloglotiji II., *Čakavska rič*, 2, Split, pp. 3-14.

- Vinja, Vojmir (1986). Hibridni rezultati jezičnih dodira, *Filologija*, 14, Zagreb, pp. 419-432.
- Vinja, Vojmir (1986a). *Jadranska fauna I-II. Etimologija i struktura naziva*, Split: JAZU, Logos.
- Vinja, Vojmir (1987). Etimološki prilozi čakavskoj aloglotiji III., *Čakavska rič*, 1, Split, pp. 3-41.
- Vinja, Vojmir (1989). Etimološki prilozi čakavskoj aloglotiji IV., *Čakavska rič*, 1, Split, pp. 3-34.
- Vinja, Vojmir (1994). Opreka *grad* VS *selo* u prihvaćanju aloglotskih leksičkih elemenata, *Folia Onomastica Croatica*, 3, pp. 133-141.
- Vinja, Vojmir (1998-2004). *Jadranske etimologije I-III. Jadranske dopune Skokovu etimologijskom rječniku*, Zagreb: HAZU, Školska knjiga.
- Vuletić, Nikola (2011). Dalmatoromanski prežitci u toponimiji otoka Paga, *Toponimija otoka Paga* [urednik Vladimir Skračić], Zadar: Sveučilište u Zadru, Centar za jadranska onomastička istraživanja, pp. 681-692.
- Vuletić, Nikola (2010). Problem stare romanske toponimije u murterskom otočnom skupu, *Toponimija otoka Murtera* [urednik Vladimir Skračić], Zadar: Sveučilište u Zadru, Centar za jadranska onomastička istraživanja, pp. 335-341.
- Vuletić, Nikola (2007). Toponimi romanskog postanja na Ugljanu i Pašmanu, *Toponimija otoka Ugljana* [urednik Vladimir Skračić], Zadar: Sveučilište u Zadru, pp. 345-360.
- Weinreich, Uriel (1974). (italijanski prijevod originala iz 1953.) *Lingue in contatto*, Torino: Boringhieri.
- Zamboni, Alberto (1979). *L'etimologia*, Bologna: Zanichelli.

5.1. Kratice rječnika

- BBT** - Velčić, Nikola (2003). *Besedar bejske tramuntane*, Mali Lošinj, Beli, Rijeka: Katedra Čakavskog sabora Cres-Lošinj, Tramuntana, Adamić.
- CB** - Ivančić-Dusper, Đurđica (2003). *Crkveniški besedar*, Rijeka-Crikvenica: Adamić.
- ČDO** - Kalsbeek, Janneke (1998). *The čakavian Dialect of Orbanici near Žminj in Istria*, Amsterdam, Atlanta: Editions Rodopi B.V.
- DDV** - Boerio, Giuseppe (1998; reprint izdanja iz 1856). *Dizionario del dialetto veneziano*, Firenze: Giunti Editore.
- DELI** - Cortelazzo, Manlio / Zolli, Paolo (1999). *Il nuovo ETIMOLOGICO. Dizionario etimologico della lingua italiana*, Volume unico, Bologna: Zanichelli editore.

- ERHSJ** - Skok, Petar (1971-1974). *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskog jezika*, I-IV, Zagreb: JAZU.
- EV** - Prati, Angelico (1968). *Etimologie venete*, Venezia-Roma: Istituto per la collaborazione culturale.
- GG** - Lukežić, Iva / Zubčić, Sanja (2007). *Grobnički govor XX. stoljeća (gramatika i rječnik)*. Katedra Čakavskog sabora Grobnišćine.
- HER** - (2004). *Hrvatski enciklopedijski rječnik*, I-XII, Zagreb: Jutarnji list i Novi Liber.
- JE** - Vinja, Vojmir (1998-2004). *Jadranske etimologije I-III. Jadranske dopune Skokovu etimologijskom rječniku*, Zagreb: HAZU, Školska knjiga.
- LHR** - Divković, Mirko (1997)⁸. *Latinsko-hrvatski rječnik*, Zagreb: Naprijed.
- MFR** - Selman, Alexander (2006). *Mali funtanjanski rječnik*. Funtana: vlastita naklada.
- PI** - Ružić Sudčev, Šime (1999). *Pićan i pićnski idiomi*, Pula: C.A.S.H., Histria Croatica.
- RBG** - Francetić, Ivan (2015). *Rječnik boljunskih govora* (izvorni rukopis uređila, priredila i popratila etimološkim komentarima Sandra Tamaro), Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
- RČGR** - Mohorović-Maričin, Franjo (2001). *Rječnik čakavskog govora Rukavca i bliže okolice*, Rijeka-Opatija-Matulji: Adamić i Katedra čakavskog sabora Opatija.
- REW** - Meyer-Lübke, Wilhelm (1992).³ *Romanisches etymologisches Wörterbuch*. Heidelberg: Carl Winter - Universitätsverlag.
- RGK** - Maričić Kukljičanin, Tomislav (2000). *Rječnik govora mjesta Kukljica*, Zadar: Matica hrvatska Zadar.
- RGS** - Piasevoli, Ankica (1993). *Rječnik govora mjesta Sali*, Zadar: Matica Hrvatska - ogranak Zadar
- RLC** - Milevoj, Marijan (2006). *Gonan po nase. Rječnik labinske čakavice*, II. Izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Labin: Mathias Flacius.
- RRG** - Radulić, Ladislav (2002). *Rječnik rivanjskoga govora*, Zadar: Matica hrvatska Zadar.
- RROG** - Kalčić, Slavko / Filipi, Goran / Milovan, Valter (2014). *Rječnik roverskih i okolnih govora*, Matica hrvatska Pazin, Naklada Dominović Zagreb, Znanstvena udruga Mediteran Pula.
- RSR** - Klaić, Bratoljub (1987). *Rječnik stranih riječi*, Zagreb: Školska knjiga.
- RVS** - Matoković, Berezina (2004). *Ričnik velovareškoga Splita*. Split: Dobrila, vlastita naklada.
- SR** - Moguš, Milan (2002). *Senjski rječnik*, Zagreb, Senj: HAZU, Matica hrvatska Senj.

VG - Rosamani, Enrico (1958). *Vocabolario giuliano*, Bologna: Cappelli Editore.

ZING - Zingarelli, Nicola (2003). *Lo Zingarelli. Vocabolario della lingua italiana*, Bologna: Zanichelli.

L'origine dei prestiti romanzi nella terminologia militare delle parlate ciacave di Bogliuno

Nel lavoro viene analizzata l'etimologia prossima e quella remota dei romanismi appartenenti alla terminologia militare nell'idioma ciacavo di Bogliuno. Il corpus è composto da una cinquantina di lemmi estratti dal manoscritto *Dizionario delle parlate di Bogliuno* di Ivan Francetić degli anni Sessanta del XX secolo (pubblicato nel 2015 nelle edizioni dell'Università Juraj Dobrila di Pola) e nel 2004 confermati con la ricerca sul campo per verificare la loro vitalità, ovvero per verificare se sono ancora in uso presso i parlanti locali. L'autrice li mette a confronto anche con il dialetto istroveneto e l'italiano come possibili lingue modello e, attraverso l'analisi etimologica, con la loro fonte latina, germanica, greca, ecc. Vengono date inoltre, le conferme lessicografiche degli stessi prestiti romanzi negli altri idiomi ciacavi dell'Istria, del Quarnero e della Dalmazia.

Parole chiave: prestiti romanzi, etimologia, ciacavo di Bogliuno, dialetto istroveneto

